جام جم
جامعه
۹
SOCIETY
پنجشنبه ۱۴ آبان ۱۴۰۵ شماره ۷۴۶۱

روزنامه «جام جم» اهمیت و تاثیرات ۲۵۰ شب میدانداری مردم را در گفت‌وگو با ۱۰ نفر از اساتید دانشگاه بررسی می‌کند

اقتدار از دل میدان

شاید هیچ‌کدام از کسانی که برای نخستین تجمع به میدان آمدند، تصور نمی‌کردند این حضور به ۲۵۰ شب برسد. شاید آن شب، هرکدام با دلی پر از اندوه، نگرانی و خشم از حوادث روزهای جنگ و شهادت رهبر عزیزمان، فقط می‌خواستند کنار مردم باشند؛ کنار کسانی که درد مشترکی داشتند و نمی‌خواستند در برابر روزهای دشوار، تنها بمانند. و حالا ۲۵۰ شب گذشته؛ اما میدان هنوز روشن است. شب‌هایی که یک پیام در خیابان‌ها تکرار می‌شود؛ تهدیدها نمی‌توانند اراده یک ملت را به عقب برانند. اینجا روایت مردمی است که تصمیم گرفتند در روزهای دشوار، کنار یکدیگر بمانند و نگذارند میدان همدلی و اتحاد خالی شود. جام‌جم در این گزارش، با ۱۰ نفر از کارشناسان، جامعه‌شناسان و صاحب‌نظران درباره چرایی تداوم این حضور، اهمیت میدانداری مردمی در کنار میدان نظامی، نقش آن در تقویت انسجام و همبستگی ملی، پیام این حضور برای دشمن و تاثیر آن بر روحیه عمومی جامعه به گفت‌وگو نشسته است.

تجمعات شبانه؛ سیستم ایمنی جامعه

دکتر اصغر مشبکی | عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس

تجمعات شبانه در بستر بحران‌ها، از منظر جامعه‌شناسی سیاسی و مدیریت بحران، پدیده‌ای فراتر از یک گردهمایی ساده یا واکنشی هیجانی و دفعی است؛ این اجتماعات در حقیقت فضایی زنده برای بازتعریف هویت جمعی و نشانه‌ای از یک واکنش سریع مدنی به‌شمار می‌روند. درواقع در مواجهه با رویدادهای ناگهانی، نخستین و مهم‌ترین کارکرد این تجمعات، بازسازی همبستگی اجتماعی در لایه‌های آسیب‌پذیر جامعه است. بحران‌ها ذاتا با تزریق ترس، اضطراب و انزوای فردی همراه هستند، طوری که می‌توانند پیوندهای سنتی و اجتماعی را از هم بپاشند؛ اما تجمعات با فراهم‌کردن بستر حضور جمعی، مفهوم فردی «من» را به مفهوم قدرتمند «ما» ارتقا می‌دهند و با بازآفرینی احساس امنیت، تعلق خاطر و پیوندهای عاطفی میان شهروندان، سدی در برابر فروپاشی روانی جامعه ایجاد می‌کنند.

در کنار این پیوند عاطفی، مدیریت جریان اطلاعات و مقابله با جنگ روانی از دیگر کارکردهای حیاتی این اجتماعات است. در شرایط بحرانی، شایعات و اخبار جعلی با سرعتی سرسام‌آور پیش‌تر از واقعیت حرکت و اضطراب عمومی را تشدید می‌کنند؛ بااین حال، تجمعاتی که از رگه‌های ساختار و رهبری درون‌زا برخوردار باشند، ظرفیت آن را دارند که به کانالی مطمئن برای هدایت افکارعمومی، انتقال روایت‌های واقعی و مهار تروماهای روانی مبدل شوند. افزون‌براین، تخلیه هیجانی و مدیریت تنش‌های انباشته‌شده ناشی از فشارهای متراکم اقتصادی، اجتماعی و امنیتی در بستر این تجمعات رخ می‌دهد؛ جایی که مردم فرصت اعتراض، بروز خشم و تخلیه روانی کنترل‌شده را پیدا می‌کنند. در بالاترین لایه، این تجمعات زمینه‌ساز یک تغییر پارادایم بنیادین از وضعیت مسئول منفعل، به کنشگر فعال هستند. اما حضور در تجمعات به مردم حس اثربخشی، عاملیت و مسئولیت اجتماعی تزریق می‌کند.

تجلی یک بعثت

حکیمه سقای بی‌ریا | عضو هیات علمی دانشگاه تهران

برای شناخت جایگاه تجمعات شبانه مردم ایران در تقویت وحدت و روحیه ملی، باید این حضور را در امتداد بعثت تاریخی ملت ایران دید؛ بعثتی که با انقلاب اسلامی و قیام علیه جاهلیت مدرن و مناسبات سلطه آغاز شد و امروز در رویارویی با تجاوزگری آمریکا و رژیم صهیونیستی، جلوه‌ای دیگر یافته است. حضور مردم در خیابان، امتداد حرکت اجتماعی ملتی است که برای دفاع از استقلال، عزت و حق تعیین سرنوشت خویش به‌پا خاسته است. امام سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای (حفظه‌الله) در پیام عید غدیر و سالگرد رحلت امام خمینی (رضوان‌الله‌تعالی‌علیه)، از «بعثت تازه» ملت ایران سخن می‌گویند. ایشان با اشاره به نقش امام خمینی در برانگیختن ملت، یادآور می‌شوند که آن امام بزرگوار توانست میلیون‌ها انسان را به میدان بیاورد، در میدان نگه‌دارد و جهت حرکت را به آنان بیاموزد. این بیان، یکی از ویژگی‌های بنیادین بعثت اجتماعی ملت را روشن می‌کند: حرکت جمعی مردم در معیت امام شکل می‌گیرد و با هدایت او در مسیر تحقق اهداف الهی استمرار می‌یابد. تجمعات شبانه را می‌توان یکی از عرصه‌های تحقق عملی ولایت و وحدت دانست. مردم با حضور در کنار یکدیگر، پیوستگی و اراده مشترک خود را آشکار می‌کنند. این حضور می‌تواند از احساس تنهایی افراد بکاهد، امید و اعتماد متقابل را تقویت کند و به افزایش روحیه پایداری در جامعه بینجامد. رهبر انقلاب در پیام هفته دفاع مقدس، با اشاره مستقیم به حضور مردم در خیابان‌ها می‌فرمایند: «هموطنان ما میادین و خیابان‌ها را در سراسر کشور به حضور مسئولانه و پرشور خود زینت بخشیده‌اند تا دل رزمندگان اسلام گرم باشد و دشمن در هراس فرو رود.» این سخن نشان می‌دهد که حضور جمعی مردم، افزون بر تقویت همبستگی درونی جامعه، در پشتیبانی روحی از مدافعان کشور نیز اهمیت دارد.

شکست روایت فروپاشی

عاصمه قاسمی | دکترای جامعه‌شناسی و عضو هیات علمی

حضور همه‌جانبه مردم، به‌ویژه حضور پرشور و مستمر آنان در تجمعات شبانه، نشان‌داد که بسیاری از تحلیل‌هایی که از سوی برخی افراد مطرح شده، دقیق و منطبق با واقعیت جامعه ایران نبوده است. بخش قابل‌توجهی از این تحلیل‌ها مبتنی بر نگاهی یکجانبه و متأثر از مشاهده صرف چالش‌ها و مشکلات کشور بوده است؛ نگاهی که تصویری سیاه از ایران، نه‌تنها برای جوانان و مردم داخل کشور، بلکه برای افکارعمومی جهان ترسیم کرده است. درنتیجه، این تصور شکل گرفته که جامعه ایران در مسیر فروپاشی قرار دارد، نادرست است. چراکه تجمعات شبانه نشان داد که این تحلیل‌ها، اگر نگوییم سوگیرانه، دست‌کم بر مبانی نادرستی استوار بوده و تصویری دقیق از واقعیت جامعه ایران ارائه نکرده‌اند. این تجمعات همچنین نشان‌داد که برخلاف تصویری که رسانه‌های دشمن، چه در شکل فارسی‌زبان و چه غیرفارسی‌زبان، طی سال‌های گذشته از ایران ساخته‌اند؛ تصویری از جامعه‌ای ناامید و در آستانه فروپاشی، جامعه‌ای که جوانان آن دین ندارند و مردمش هویت ملی خود را از دست داده‌اند، با واقعیت امروز این سرزمین متفاوت است. ادامه‌دار شدن این تجمعات شبانه نشان داده است که جامعه ایران زنده، پویا، هدفمند و بااراده است. جامعه‌ای که برای رسیدن به اهداف ملی خود انسجام پیدا می‌کند و حاضر است از بخشی از زندگی شخصی و بسیاری از موفقیت‌های فردی خود چشم‌پوشی نماید تا انسجام اجتماعی را حفظ کرده و به اهداف جمعی خود دست یابد. در این تجمعات، شاهد انواع مختلفی از کنشگری‌ها بودیم؛ کنشگری‌هایی که نشان می‌داد جامعه امیدوار است، جوانان آن از هویت ملی برخوردارند و برای کشور خود پای صحنه حضور دارند. تجمعات شبانه همچنین نشان‌داد که زنان این جامعه نقش‌آفرین هستند و نقش خود را صرفا به ابعاد محدودی مانند حضور در خانه، فعالیت شغلی یا دستیابی به موفقیت‌های فردی محدود نمی‌کنند، بلکه در عرصه اجتماعی نیز حضوری فعال و اثرگذار دارند. از سوی دیگر، این تجمعات نشان داد که خانواده در جامعه ایران، با وجود تمام تهدیدهایی که متوجه آن است، همچنان نهادی استوار و پایدار به‌شمار می‌رود؛ نهادی که همه اعضای خود را به میدان می‌آورد تا برای حمایت از وطن، در کنار یکدیگر حضور پیدا کنند.

سمفونی باشکوه حضور مردم

علی انتظاری | دکترای جامعه‌شناسی و عضو هیات علمی دانشگاه

نخستین نکته در ارتباط با تجمعات شبانه، نیاز جامعه به شکل‌گیری چنین فضاهایی است. پیش از این نیز افراد بسیاری بر ضرورت ایجاد مکان‌هایی برای گفت‌وگو و تعامل اجتماعی تأکید کرده بودند؛ اما اتفاقی که در جریان این تجمعات رخ داد، نشان داد که الگوهایی بومی و متناسب با اقتضائات جامعه ایران و ضرورت‌های ژئوپلیتیکی امروز در حال شکل‌گیری است. درواقع، تجمعات شبانه به بستری برای گفت‌وگو و تعامل اجتماعی تبدیل شده‌اند. اگرچه تجمعات شبانه در ظاهر پرچمدار این حرکت هستند، اما ماهیت و کارکرد آنها را می‌توان به یک برنامه اجرایی و حرکتی جمعی تشبیه کرد؛ حرکتی شبیه به یک ارکسترسمفونیک که در چهارراه‌ها، میادین و معابر شهری به اجرا درمی‌آید و هر فردی که از این فضا عبور می‌کند، به نوعی در معرض این اجرا قرار می‌گیرد و در آن مشارکت می‌کند. نکته قابل توجه دیگر، اشتیاق زنان برای حضور در این تجمعات است. بسیاری از زنان احساس می‌کنند که در جریان این حضور، یکی از ارکان مهم نبرد با دشمن را بر عهده گرفته‌اند و نقش مؤثری در این عرصه ایفا می‌کنند. بنابراین، یکی از عوامل اصلی تداوم تجمعات شبانه، احساس نقش‌آفرینی و تأثیرگذاری در میان مردم است. استمرار این حضور از آن جهت اهمیت دارد که مردم احساس کرده‌اند حضورشان کارکرد داشته و توانسته است تأثیرگذار باشد. اگر این تجمعات فاقد کارکرد و اثرگذاری بودند، چنین استمرار و تداومی پیدا نمی‌کردند. مردم به‌خوبی درک می‌کنند که حضورشان در این تجمعات، از یک سو پیام ایستادگی و پایداری جامعه را به دشمن منتقل می‌کند و از سوی دیگر، به عوامل دشمن در داخل نشان می‌دهد که مردم از مواضع خود عقب‌نشینی نمی‌کنند و حاضر به کوتاه‌آمدن نیستند. یکی دیگر از زمینه‌های مهم تداوم این تجمعات پیشگیری از عملیات ایذایی دشمن است. مردم با درک و احساس ضرورت حضور در عرصه عمومی، تلاش می‌کنند فضا را در اختیار داشته باشند و از شکل‌گیری کودتاهای احتمالی و تکرار رخدادهایی مشابه آنچه در شب شهادت امام مبعوث‌مان اتفاق افتاد، پیشگیری کنند.

جلوه‌ای از اقتدار ملی ایران

روح‌الله احمدزاده کرمانی | عضو هیأت علمی دانشگاه

۲۵۰ شب حضور مستمر مردم در میادین شهرهای کشور، فراتر از یک تجمع اجتماعی، جلوه‌ای از انسجام ملی، تعلق سرزمینی و اراده جمعی ایرانیان است. استمرار این حضور نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی و همبستگی مردم، همچنان یکی از مهم‌ترین پشتوانه‌های قدرت و اقتدار ملی کشور به‌شمار می‌رود. اهمیت این اجتماعات را باید در پیام وحدت‌بخش آن جست‌وجو کرد؛ پیامی که فراتر از تفاوت‌های قومی، فرهنگی و اجتماعی، بر یک نقطه مشترک تأکید دارد: دفاع از ایران، حفظ استقلال و صیانت از منافع ملی. این حضور را همچنین باید در امتداد تأکیدات رهبر معظم انقلاب بر نقش محوری مردم در حفظ قدرت، امنیت و پیشرفت کشور ارزیابی کرد. تأکید بر حضور آگاهانه و مسئولانه مردم در صحنه، بیانگر این واقعیت است که هیچ قدرتی بدون پشتوانه مردمی نمی‌تواند به اقتدار و پایداری دست یابد. چنین همبستگی‌ای در شرایط حساس، توان جامعه را برای عبور از بحران‌ها افزایش می‌دهد و زمینه‌ساز تقویت اعتماد و مشارکت عمومی است. از منظر بین‌المللی نیز، حضور مستمر مردم حامل پیامی روشن برای افکارعمومی جهان و بازیگران خارجی است. قدرت کشورها تنها به ظرفیت‌های اقتصادی، نظامی و فناوری محدود نمی‌شود؛ بلکه انسجام داخلی و پشتوانه مردمی نیز از مؤلفه‌های مهم قدرت ملی است. بنابراین، ۲۵۰ شب حضور مردم، تصویری از ظرفیت اجتماعی ایران و اراده جمعی برای حفظ منافع و امنیت کشور ارائه می‌کند. در دنیای امروز که جنگ روایت‌ها و عملیات رسانه‌ای بخشی از معادلات سیاسی و بین‌المللی است، چنین اجتماعاتی می‌توانند صدای مستقلی از جامعه ایران به جهان منتقل کنند و نشان دهند که شناخت ایران، بدون درک هویت تاریخی و پیوند مردم با سرزمین‌شان ممکن نیست. این حضور همچنین نشان می‌دهد که مردم همچنان یکی از اصلی‌ترین بازیگران صحنه تحولات ملی و پشتوانه راهبردی کشور هستند.

زنان؛ روایتگران همبستگی

زهرا میرهاشمی | رئیس دانشکده الهیات دانشگاه الزهرا(س)

۲۵۰ شب حضور مستمر مردم در میادین شهرهای کشور، تنها یک رویداد اجتماعی یا تجمع عمومی نیست؛ بلکه جلوه‌ای از پیوندهای اجتماعی، هویت جمعی و احساس تعلق به سرزمین است. در این میان، نقش زنان در تداوم این حضور و شکل‌گیری فضای همبستگی ملی، از ابعاد قابل تأمل این پدیده اجتماعی به‌شمار می‌رود. زنان همواره در بزنگاه‌های تاریخی، نقشی فراتر از حضور در عرصه‌های عمومی داشته‌اند. آنان با برخورداری از جایگاه اثرگذار در خانواده و جامعه، می‌توانند به تقویت سرمایه اجتماعی، انتقال ارزش‌های مشترک و حفظ پیوندهای میان نسل‌ها کمک کنند. از این منظر، حضور زنان در اجتماعات مردمی را باید بخشی از نقش‌آفرینی اجتماعی آنان و نشانه‌ای از مشارکت فعال در سرنوشت جامعه دانست. آنچه در استمرار این اجتماعات اهمیت دارد، حضور اقشار مختلف مردم با دیدگاه‌ها، تجربه‌ها و نسل‌های متفاوت در کنار یکدیگر است. زنان در چنین فضایی می‌توانند با ایفای نقش‌های فرهنگی، اجتماعی و تربیتی، به تقویت روحیه همدلی و همبستگی کمک کنند. حضور مادران، دختران، زنان جوان و بانوان دانشگاهی در کنار سایر گروه‌های اجتماعی، بیانگر آن است که تعلق به سرزمین و دغدغه آینده کشور، محدود به گروه یا نسل خاصی نیست. بر همین اساس، مشارکت زنان در تحولات اجتماعی را باید در چارچوب کرامت انسانی، آگاهی و مسئولیت اجتماعی آنان تحلیل کرد. ۲۵۰ شب حضور مردمی، فرصتی برای بازخوانی نقش زنان در ساختن و حفظ سرمایه اجتماعی کشور است. زنانی که نه‌تنها در کنار خانواده و جامعه، بلکه به‌عنوان کنشگرانی آگاه و مسئول در عرصه عمومی حضور دارند و می‌توانند در انتقال تجربه‌های جمعی و تقویت همبستگی میان نسل‌ها اثرگذار باشند. بی‌تردید، پاسداشت این نقش‌آفرینی مستلزم آن است که مشارکت اجتماعی زنان در مسیر پیشرفت و آینده‌سازی کشور نیز بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

فراتر از یک حضور ساده

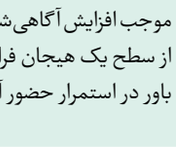
مهدیه شادمانی | دکترای روابط بین‌الملل و عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان

در مواجهه با شرایط کنونی که از آن با عنوان جنگ ترکیبی یاد می‌کنیم، نباید دچار خطای محاسباتی شویم و این تصویر به وجود آید که میدان نبرد، صرفا در مرزهای نظامی خلاصه می‌شود. این کارزار چندلایه، طیفی وسیع از حملات پهپادی و موشکی تا بمباران افکارعمومی و هدف‌گرفتن حوزه‌های مختلف قدرت نرم نظام اسلامی را در بر می‌گیرد و دقیقا از همین منظر است که بحث تجمعات مردمی، اهمیت و موضوعیت پیدا می‌کند. بررسی روند تجمعات در شب‌های گذشته نشان می‌دهد که با وجود تنوع سلایق سیاسی و اجتماعی، یک اراده جمعی و هدف واحد بر همه آنها سایه انداخته است و آن‌هم حفظ نام و خاک ایران است. این حضور رنگارنگ و پرشکوه، ریشه‌ای عمیق‌تر از یک شعار ساده دارد و نشان می‌دهد مردم با وجود تمامی اختلاف‌نظرها، بر یک هسته مرکزی استراتژیک، یعنی صیانت از انسجام و پایداری ساختاری کشور توافق دارند؛ حقیقتی که نشان می‌دهد هدف اصلی دشمن برای ایجاد شکاف در همبستگی ملی، تا به امروز با شکست مواجه شده است. نقطه قوت اصلی این تجمعات، اتکا به سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران است؛ قدرت نرمی که به ابزار رسانه‌ای محدود نمی‌شود، بلکه در بستر اعتماد عمومی و پیوندهای اجتماعی معنا می‌یابد و هنگام بروز بحران‌ها، مانع از فروپاشی روانی و اجتماعی جامعه می‌شود. این سرمایه اجتماعی نقشه‌های دشمن را برای ایجاد گسست بین ملت بی‌اثر کرده است، چراکه حضور پرشور مردم، روایتگر اقتدار و پیروزی است و به‌سادگی می‌تواند روایت ضعیف طرف مقابل را به حاشیه براند. درواقع، این تجمعات حمایتی، چیزی فراتر از حضور فیزیکی شهروندان با پرچم در دست است؛ این رویدادها مصداق بارز یک عملیات جهاد تبیین میدانی به‌شمار می‌روند که با جنگ شناختی دشمن مقابله می‌کنند.

پشتوانه قرآنی تجمعات مردمی

دکتر غلامرضا خواجی | عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

بررسی ریشه‌های قرآنی و تاریخی تجمعات و مقاومت مردمی، ما را به این حقیقت رهنمون می‌سازد که ایستادگی ملت ایران در برابر ظلم، سنتی الهی و ریشه‌دار است؛ چنان‌که رهبر شهید انقلاب هم بارها بر این نکته تاکید کرده‌اند مردمی که مبعوث شده و در برابر کانون‌های استکبار قد علم کرده‌اند، همان کسانی هستند که با تکیه بر ایمان قلبی، امور خود را به خدا سپرده‌اند.

این ملت در طول ۴۶ سال پربار از عمر انقلاب اسلامی، از دوران سخت و جانکاه هشت سال دفاع مقدس گرفته تا توطئه‌ها و ترورهای کور در مرزها و فشارها و تحریم‌های ظالمانه، هرگز میدان را خالی نکرده و با صلابت پای آرمان‌های نظام اسلامی ایستاده‌اند. مفهوم عمیق مبعوث‌شدن مردم در عصر حاضر، به معنای آگاهی جمعی و اراده‌ای پولادین برای طرد ظلم و ایستادگی در برابر نظم ناعادلانه جهانی است. مردمی که به چنین مرتبه‌ای از بصیرت می‌رسند، تا پای جان مقاومت می‌کنند و کار را تا نقطه پیروزی و استقرار حق به سرانجام می‌رسانند. امروز اگر به وضعیت اردوگاه دشمن نگاه کنیم، زوال اقتدار پوشالی آنها و افتادن‌شان در ورطه خفت و استیصال به‌خوبی نمایان است؛ جایی که دشمن مستکبر پس از سال‌ها تهدید و فشار، ناچار به التماس برای مذاکره می‌شود و این تغییر لحن و رفتار، دقیقا بازتاب عینی قدرت و اراده پولادین مردم است.

در این میان، دستور موکد رهبر انقلاب مبنی بر سه برابر شدن تجمعات مردمی و گشودن درهای این میدان روی طیف‌های مختلف، نشان‌دهنده رویکردی فراگیر و عمق استراتژیک این حرکت اجتماعی است. دعوت از آحاد جامعه حکایت از آن دارد که خیمه انقلاب اسلامی برای همه فرزندان این آب و خاک گشوده است؛ کما این‌که امروزه شاهد تجلی عینی این حضور رنگارنگ و پرشور در میادین هستیم.

راز ماندگاری شب‌های میدان

محسن ردادی | عضو هیأت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

وقتی حرکتی طی چندین ماه ادامه پیدا می‌کند و همچنان شاهد هستیم که با همان شور و شوق اولیه و با انگیزه‌ای بالا تداوم دارد، حقیقتا لازم است مطالعات جدی‌تری درباره این موضوع انجام شود که چه عواملی موجب شکل‌گیری و استمرار چنین وضعیتی شده‌اند. به نظر می‌رسد عواملی در تداوم حضور میدانی مردم تأثیرگذار بوده است. نخست این‌که خود تجمعات به منبع انرژی و انگیزه تبدیل شده‌اند. اگر این تجمعات صرفا ناشی از حوادث بهت‌آور و فضای احساسی روزهای ابتدایی جنگ به‌ویژه از دست دادن رهبر شهیدمان بود و تنها از فوران خشم و احساسات مردم سرچشمه می‌گرفت، طبیعتا این موج به‌سرعت فروکش می‌کرد. اما اکنون حدود هشت‌ماه از آغاز این تجمعات گذشته و همچنان شاهد تداوم آن هستیم. بنابراین، انرژی این حضور دیگر صرفا از خشم، تأثر و احساسات روزهای ابتدایی جنگ تأمین نمی‌شود، بلکه خود تجمعات به منبع انرژی تبدیل شده‌اند. مردم از طریق همین حضور میدانی می‌توانند انگیزه‌های خود را تقویت کنند و اراده‌شان را افزایش دهند. عامل دوم، روند عقلانی‌شدن حضور مردم است. به‌تدریج که از روزهای جنگ فاصله گرفته‌ایم و حدود ۲۵۰ شب از آغاز این تجمعات گذشته است، روند حضور مردم و رفتارهایی که از خود نشان می‌دهند، از یک کنش عمدتا احساسی به‌سمت نوعی عقلانیت آشکار حرکت کرده است. به این معنا که دیگر صرفا احساسات و داغ ناشی از حوادث جنگ نیست که مردم را به خیابان‌ها می‌آورد تا پرچم تکان دهند و وفاداری خود را به نظام، کشور و وطن ابراز کنند؛ بلکه نوعی عقلانیت نیز در این حضور شکل گرفته است. اما آنچه می‌تواند استمرار پیدا کند و یکی از عوامل تداوم این تجمعات است، همین عقلانی‌شدن حضور مردم است. مردم براساس یک استدلال عقلانی به این نتیجه رسیده‌اند که حضورشان در میدان‌ها و تجمعات شبانه می‌تواند به‌نحو مؤثری برای کشور بازدارندگی ایجاد کند. آنان احساس می‌کنند حضورشان موجب ایمن‌تر شدن کشور می‌شود و برای این حضور خود کارکرد و اثربخشی قائل هستند. این احساس اثربخشی و کارکردگرایی، بخشی از همان روند عقلانی‌شدن حضور مردم است.

اینجا همه یک خانواده‌اند

دکتر سیدمعصومه طباطبایی | معاون دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه الزهرا(س)

مردمی که امروز مبعوث شده‌اند و در میدان‌ها حضور دارند، این حضور را در سردترین و گرم‌ترین روزهای سال و در شرایط مختلف و بحرانی استمرار بخشیده‌اند. استمرار این حضور به این موضوع بازمی‌گردد که باورهای اعتقادی مردم در این فضا نمود و بروز پیدا کرده است. هرچه زمان می‌گذرد و باورهای اعتقادی و ملی مردم عمق بیشتری پیدا می کند، یقین آنها نیز تقویت می‌شود. در واقع، تجربه زیسته افراد از اتفاقات و مسائلی که در پیرامون‌شان رخ می‌دهد، مسیر انتخاب‌های بعدی آنها را روشن‌تر می‌کند و موجب افزایش آگاهی‌شان می‌شود. وقتی پایبندی مردم به اعتقادات‌شان از سطح یک هیجان فراتر می‌رود و به باوری نهادینه تبدیل می‌شود، این باور در استمرار حضور آنها نمود پیدا می‌کند. در کنار این موضوع، شاهد شکل‌گیری فضایی از هم‌افزایی و همبستگی میان مردم در میدان‌ها هستیم. ما در این تجمعات می‌بینیم که مردم به‌تدریج به یک خانواده تبدیل می‌شوند. افرادی که طی چند ماه در میدان‌ها با یکدیگر آشنا شده‌اند، اکنون چنان ارتباط و صمیمیتی پیدا کرده‌اند که فرزندان‌شان با یکدیگر بازی می‌کنند و دوست شده‌اند. حتی برخی می‌گویند شاید خانواده‌های خودمان را نبینیم اما اینجا در میدان، خانواده‌ای بزرگ شکل گرفته است.

این همبستگی و هم‌افزایی همان حقیقتی است که دین اسلام نیز بر آن تأکید دارد؛ این‌که مردم همچون یک مشت گره‌کرده، هنگامی که با یکدیگر هماهنگ و متحد باشند، هم قوت قلب بیشتری پیدا می‌کنند و هم در برابر دشمن صف‌آرایی مستحکم‌تری خواهند داشت. با این حال مهم‌ترین دستاورد این تجمعات، شکل‌گیری وحدت کلمه است؛ موضوعی که از صدر اسلام تاکنون، در مقاطع مختلف، همواره مورد تأکید بزرگان، علما و ائمه ما بوده و برای تحقق آن تلاش شده است. امروز به برکت جمهوری اسلامی شاهد تحقق این همبستگی هستیم.